

og allan fyrri hluta 20. aldarinnar. „Hún vritist vera að skána á seinni hluta 20 aldar en síðustu 10-20 árin hefur allt farið í sama fari og þessi einkenni; persónuð, ómálfenaleg umræða og gaspur hefur færst í aukana.“ segir Ólafur. „Þetta er auðvitað alveg skifilegt. Pessi tegund af stjórnáklum gengur svoltið út að það að kjósendur séu kjána. Þeg held að þeir séu það ekki en ef þeir eru settir í þá stöðu að velja bara á milli vondra kosta geta þeir kannski liði gert en í lýðræðislegu samfélagi þá eru það auðvitað kjósendurnir sem verða að standa upp og segja „okkur likar þetta ekki“,“ segir hann.

Vilhjálmur tekur undir þetta. Hann segir að kappræðan og klækjaumræðunni sé ríkjandi í stjórnáklum og viðfangsefni eða málefni sem mætast í viðfangsefni eða málefni sem þeir leitast við að lýsa upp og öðlast skilning á,“ segir Vilhjálmur. „Höfuðatriðið er að nálgast bæði málefnið og viðmelandann af semilegri virðingu því einungis þannig að hægt að hafa það sem sannara eða réttara reynist.“

Andstæða málefnalegar umræðu eru kappræða, eða umræða sem einkennist af hernaðarlist og klækjum þar sem farið er í mannum í stað þess að gera tilraun til að lýsa upp viðfangsefnið og öðlast

Umræðan fer ekki fram með tilliti til almannahags eins og stjórnmalin eiga að gera heldur er reynt að skora einhver stig, klekkja á mótherjanum. Í raun má færa sterk rök fyrir því að klækjastjórmál leiði til þess að þingið valdi ekki lýðræðislegu hlutverki sínu.

Stjórnálmamenn sikarpandi náttvörl

Sigurður Lindal, professor í lögum, er á sama mál og segir að pólitisk umræða í þjóðfélaginu nái um stundir einkennist siflert meira af merkingarleysi og einangrist smám saman frá öllum veruleika og því lífi sem lifað er í landinu. Hann segir þessa tegund rökræðu kallast „Argumentum ad Hominem“ þar sem rökum er beitt gegn mannuminum en ekki málefnuminum. „Það er ákaflega algengt að menn gripi til þess að beita rökum gegn manni eða mómnúum í stað þess að beita röksemduum fyrir málefnum. Þetta laskar okkar umræðu þó því þegar þannig er staðið að mánum er hætt við að umræðan verði merkingarlaus. Umræðunni er beint að gildismati, að einhverri persónu en málefnið hverfur. Pessi

tegund umræðu er notuð botnlaust á Íslandi og er nauðsynlegt að slá að þess hefð,“ segir hann.

Vilhjálmur bender á að þessi umræðuháttur klækjaumræðunnar sé hvergi jafnrikjandi og í stjórnáklum og er lklega ein meginástæða þess að stjórnálmálin er rúni trausti. „Í samfélagi þar sem æ fleiri svíð eru lögð undir mælkivárða fagmennsku og skynsamlegrar umfjöllunar, sija sikarpandi stjórnálmamenn eftir eins og náttvörl. Þetta er í besta falli þeiri leidinlegt og sorglegt, en þessir umræðusíðir geta líka verið mjög skaðlegir því þeir koma í veg fyrir að við tökum vel á sameiginlegum hagsmunum okumark.“

Ekkert lýðræðislegt viðnám gegn fjármálakerfinu

„Tókum til að mynda íslenskt samfélag í aðdraganda hrunsins,“ segir Vilhjálmur. „Hvergi í íslensku samfélagi var lýðræðislegt viðnám gegn því sem var að gerast í fjármálakerfinu, en Alþingi hlýtur að vera einn meginvertvængur fyrir það. Málefnalegar gagnrýnisraddir voru kvaddar niður í stað þess að taka þær sem hvata til að hugunar að stöðum mála. Aðhugasemdir frá stjórnarandstöðum um að skoða þurfi tiltekin mál leîda gjarnan til pólitískra upphrópana því að í valdatasli klækjastjórmál er fátt að varhugaverðara að en gefa í skyn að andstæðingurinn kunni að hafa rétt fyrir sér.“

Pannig grefur kappræðan undan eftirlitshlutverki þingsins og haettar er að að umræðuhátturverkið sniðst að stórum hluta upp í sjónarspili. „Þetta vinnumlag verður því hluti af þeim sýndarverfum sem var svo áberandi að samfélagi okkar fyrir hrun þar sem myndinni skipti meira málum en hvað var satt og rétt,“ bendir Vilhjálmur. „Umræðan fer ekki fram með tilliti til almannahags eins og stjórnálmálin eiga að geri heldur er reynt að skora einhver stig, klekkja á mótherjanum. Í raun má fera sterk rök fyrir því að klækjastjórmál leiði til þess að bingið valdi ekki lýðræðislegu hlutverki sínu.“

Ólafur tekur undir þetta. „Margir gallar á stjórnálmakerfinu og embættiskerfinu voru greindir í rannsóknarskýrslu Alþingis. Í kjölfar hennar sambýkktu allir 63 þingmenn umbótum að með einhverjum formlegum reglum. Það er ekki endilega lausnir. Ef við berum okkur saman við Norðurlöndin þá er að ástændi sé hinnaðar eða helviti,“ segir hann. „Það gagnast venjulegum Íslendingi til að mynda mjög litlu að hlusta á íslenskan stjórnálmálanum lýsa ástandinu hér. Til þess að einförverja ballanseraða mynd um það hvort við séum að rétta úr kúntum og hvað sé að þurfum við að hlusta á það sem innlendir sérfræðingar segja en sam aðlægga það sem erlendir sérfræðingar segja, eins og OECD og Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn,“ bendir hann á.

Traust að stjórnálamönnum í lágmarki

Jóhanna Sigrúnardóttir er fórustárherra var vinselasti stjórnálamáður landsins í kjölfar hruns og báru 64 prósent landsmanna til hennar traust. Nú vanstreyst sama hlutfall henni og reyndar ólum óðrum stjórnálaforingum að sama

Vilhjálmur Árnason

Munurinn á málefnalegri og ómálefnalegri umræðu

„Einkenni málefnalegar umræðu er að menn mætast í viðfangsefni eða málefni sem þeir leitast við að lýsa upp og öðlast skilning á. Sé um ágreining að ræða, telst það skynsamlegt að leida hann til lyktu með röksemum sem hæfa viðfangsefni. Snúist ágreiningurinn um staðreynið þarf að finna ut hó sanna, snúist hann um teknilegar leidið að markmiði þarf að meta hverjar þeirra eru árangursríkari en aðrar. Sé ágreiningurinn síðferðilegur ber að ræða hann í ljósi grundvallarhagsmunu manna, réttinda þeirra og velferðar. Höfuðatriðið er að nálgast bæði málefnið og viðmelandann af semilegri virðingu því einungis þannig er hægt að hafa það sem sannara eða réttara reynist.“

Andstæða málefnalegar umræðu eru kappræða, eða umræða sem einkennist af hernaðarlist og klækjum þar sem farið er í mannum í stað þess að gera tilraun til að lýsa upp viðfangsefnið og öðlast skilning á því i ljósi röksemdu.“

máli hér hefur mál á einhverju, hvaðan tillagan kemur en hversu góð hún er. Í stað þess að taka hinn málefnalega punkt er farið inn í huga eða bakgrunnu andstæðingsins og mál hans rakíð til einhverra annarlegra áhrifa eða hagsmunu.“

marki. Margrét S. Björnsdóttir, formaður framkvæmdarstjórnar Samfylkingarinnar, segir það áhuggiliefni en jafnframt almennit einkenni stjórnálmála í dag, ekki bara hér heldur viðast um him. „Í samfélagini er mikil reiði og vantraust og ríkar kröfur eru gerðar á stjórnálmamála um að koma með hraðvirka lausnir á þeim vanda sem okkar samfélag standur frammi fyrir. Margrét segir það athyglisvert að þrátt fyrir að mikil endurýjun hafi verið á Alþingi í kjölfar kosninganna 2009 hafi hinum nýju þingmönnum ekki tekist að auka traust á Alþingi, heldur þvert á móti, traustið hefur minnkað.“

Ólafur tekur undir óður Margrét. „Það er mjög mikilvægt að við attum okkur að því að pólitík þarf ekki að vera svona. Það sem gerir þetta erfitt er að sumir halda að það sé hegt að laga þetta með því að breyta stríktúnum, með því að breyta stjórnarskránni eða með einhverjum formlegum reglum. Það er ekki endilega lausnir. Ef við berum okkur saman við Norðurlöndin þá er að ástændi sé hinnaðar eða helviti,“ segir hann. „Það gagnast venjulegum Íslendingi til að mynda mjög litlu að hlusta á íslenskan stjórnálmálanum lýsa ástandinu hér. Til þess að einförverja ballanseraða mynd um það hvort við séum að rétta úr kúntum og hvað sé að þurfum við að hlusta á það sem innlendir sérfræðingar segja en sam aðlægga það sem erlendir sérfræðingar segja, eins og OECD og Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn,“ bendir hann á.

Ólafur segir að það sé mjög mikilvægt að menn rýni raunverulega í rannsóknarskýrslu Alþingis og umbóttillögurnar sem samþykktar voru á Alþingi. „Það gæti verið upphaflið að einhverju að þeir sem starfa innan flokkanna reyni að stefna í rétta átt,“ segir hann.

Andstæða málefnalegar umræðu er kappræða, eða umræða sem einkennist af hernaðarlist og klækjum þar sem farið er í mannum í stað þess að gera tilraun til að lýsa upp viðfangsefnið og öðlast skilning á því i ljósi röksemdu. Í klækjaumræðunni skiptir meira mál hér hefur mál á einhverju, hvaðan tillagan kemur en hversu góð hún er. Í stað þess að taka hinn málefnalega punkt er farið inn í huga eða bakgrunnu andstæðingsins og mál hans rakíð til einhverra annarlegra áhrifa eða hagsmunu,“ segir Vilhjálmur.

Ólafur Þ. Harðarson Bara tveir stjórnálmála-flokkar á Íslandi

„Í rauninni eru bara tveir meginflokkar í íslenskum stjórnálmála-flokkum, stjórnin og stjórnar-andstæðan en stjórnálmálenum skipta um pólitískar áherslu þegar þeir fara úr stjórn í stjórnarandstöðu,“ segir Ólafur Þ. Harðarson, professor í stjórnálmálafræði. „Dæmi um þetta má nefna þegar Ísland gekk í EES en það ferið tók nokkur ár. Mál ðyrjaði í vinstristjórn Steingrímus Hermannssonar sem var samsteyptjórn Alþýðubandalags, Framsóknarflokks og Alþýðuflokks. Nánast var buið að ganga frá samningum þegar það komu kosningar og þessir flokkar voru fylgjandi málínum en stjórnarandstæðan var á móti, Sjálfstæðisflokkur og Kvennalista. Síðan var mynduð ný ríkisstjórn árið 1991, ríkisstjórn Alþýðuflokks og Sjálfstæðisflokks. Og hvað gerist þá? Sjálfstæðisflokurinn verður fylgjandi EES og hjálpar til við að koma málinu í gegn.

Alþýðubandalagið verður á móti og Kvennalista verður áfram á móti. Þrír flokkar skipta því um að afslöðu í þessu grundvallarmáli aðallega eftir því hvort þeir eru í stjórn eða stjórnarandstöðu. Þeir sem hafa óbreyttit stefnu eru annars vegar Alþýðuflokks og Sjálfstæðisflokks. Óg hvað gerist þá? Sjálfstæðisflokurinn verður fylgjandi EES og hjálpar til við að koma málinu í gegn.

Álfasala 2012

Fyrir fjölskylduna!

marki. Margrét S. Björnsdóttir, formaður framkvæmdarstjórnar Samfylkingarinnar, segir það áhuggiliefni en jafnframt almennit einkenni stjórnálmála í dag, ekki bara hér heldur viðast um him. „Í samfélagini er mikil reiði og vantraust og ríkar kröfur eru gerðar á stjórnálmamála sem varðaði um að koma með hraðvirka lausnir á þeim vanda sem okkar samfélag standur frammi fyrir. Margrét segir það athyglisvert að þrátt fyrir að mikil endurýjun hafi verið á Alþingi í kjölfar kosninganna 2009 hafi hinum nýju þingmönnum ekki tekist að auka traust á Alþingi, heldur þvert á móti, traustið hefur minnkað.“

Ólafur tekur undir óður Margrét. „Það er mjög mikilvægt að við attum okkur að því að pólitík þarf ekki að vera svona. Það sem gerir þetta erfitt er að sumir halda að það sé hegt að laga þetta með því að breyta stríktúnum, með því að breyta stjórnarskránni eða með einhverjum formlegum reglum. Það er ekki endilega lausnir. Ef við berum okkur saman við Norðurlöndin þá er að ástændi sé hinnaðar eða helviti,“ segir hann. „Það gagnast venjulegum Íslendingi til að mynda mjög litlu að hlusta á íslenskan stjórnálmálanum lýsa ástandinu hér. Til þess að einförverja ballanseraða mynd um það hvort við séum að rétta úr kúntum og hvað sé að þurfum við að hlusta á það sem innlendir sérfræðingar segja en sam aðlægga það sem erlendir sérfræðingar segja, eins og OECD og Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn,“ bendir hann á.

Ólafur segir að það sé mjög mikilvægt að menn rýni raunverulega í rannsóknarskýrslu Alþingis og umbóttillögurnar sem samþykktar voru á Alþingi. „Það gæti verið upphaflið að einhverju að þeir sem starfa innan flokkanna reyni að stefna í rétta átt,“ segir hann.

Andstæða málefnalegar umræðu er kappræða, eða umræða sem einkennist af hernaðarlist og klækjum þar sem farið er í mannum í stað þess að gera tilraun til að lýsa upp viðfangsefnið og öðlast skilning á því i ljósi röksemdu. Í klækjaumræðunni skiptir meira mál hér hefur mál á einhverju, hvaðan tillagan kemur en hversu góð hún er. Í stað þess að taka hinn málefnalega punkt er farið inn í huga eða bakgrunnu andstæðingsins og mál hans rakíð til einhverra annarlegra áhrifa eða hagsmunu,“ segir Vilhjálmur.